

Stenmuren langs Lille Valby enge

Tekst og fotos: Bjørn Petersen

Den er smuk, men noget forfalden

DN Roskilde arbejdede en overgang noget med den.

Lugning og rydning af nedfaldsjord, så man kan se mere af den.

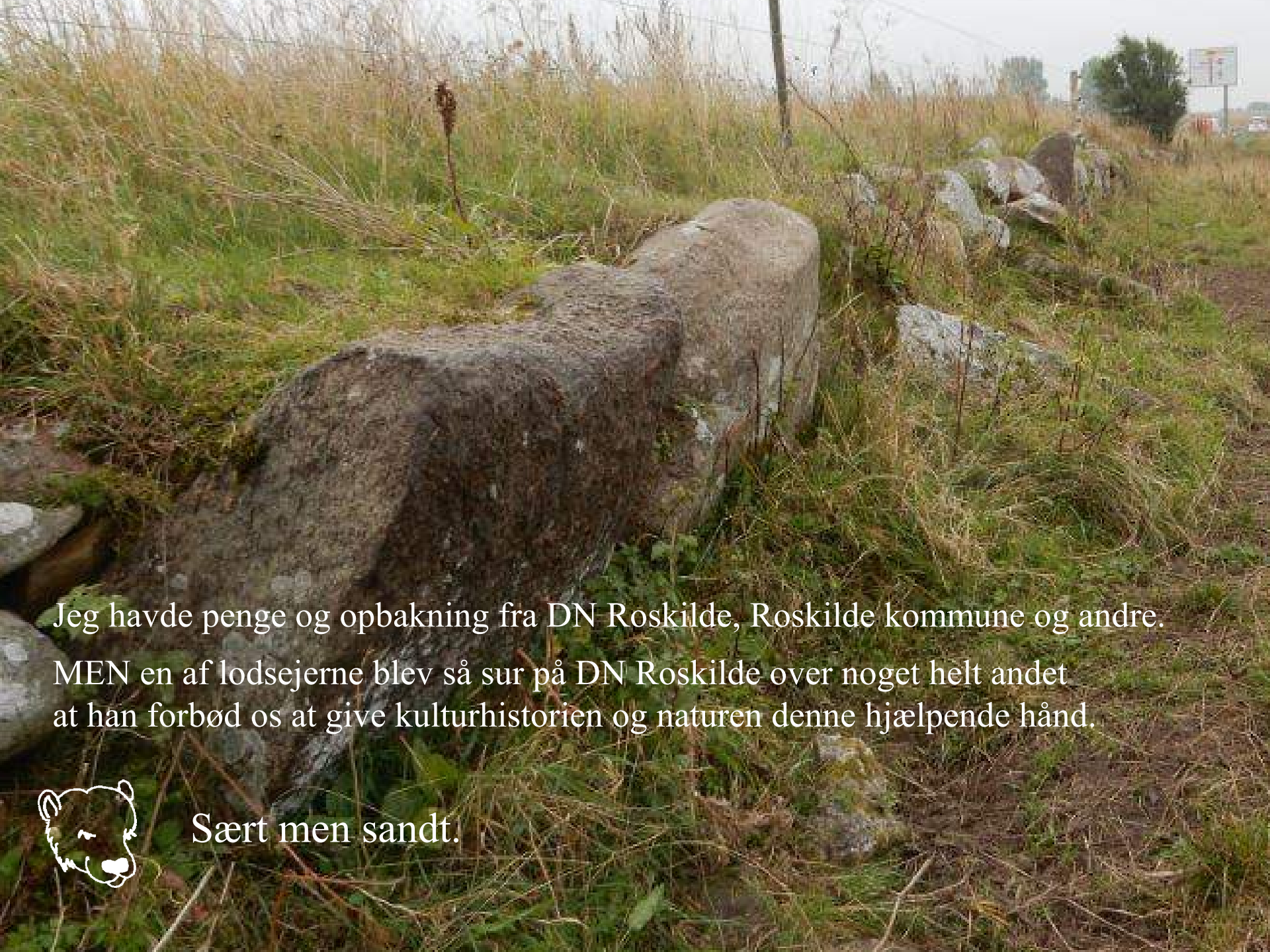
Nu ser man at en del sten er skredet ned.

Jeg havde 15.000 kr fra Frk Alma Caroline Madsens mindelegat til at forskønne den.

Roskilde kommune ville gerne bidrage på en eller anden måde.

Andre gode kræfter ville også gerne yde noget.

Jeg havde penge og opbakning fra DN Roskilde, Roskilde kommune og andre.
MEN en af lodsejerne blev så sur på DN Roskilde over noget helt andet
at han forbød os at give kulturhistorien og naturen denne hjælpende hånd.

Sært men sandt.

Det ku være sjovt at reparere den

men hvordan og hvor meget?

Der skal finansieres og prioriteres. Og træffes mange beslutninger.

Hvis nogen vil være med til en besigtigelse og noget rådslagning, stiller jeg gerne op..

Og måske også en lille kafferast på den lille høje halvø Bolund ude i Roskilde fjord.

7	INLEDNING	43	Inpassning av murstenen	75	VALV, BALK OCH OVERKRAGNING	123	VÄGLEDNING VID UNDERHÅLL, RESTAURERING OCH NYBYGGNATION
7	Hur har informationen samlats in?	43	Murkärna			123	Vården hos naturstenskonstruktioner
8	Vem riktar skriften sig till, och hur ska den användas?	44	Utfyllande och inpassande stenar			124	Lager som berör naturstensmurar
8	Begränsningar	44	Hjälpstenar	77	Valv	126	Sten till restaurering och nybyggnation
11	ENKELMURAR	44	Klände stenar			127	Antikvariska ställningstaganden vid restaurering
11	Gärdsvärdar och halvsvär	45	Murens linje och lutning	78	Förklaring av konstruktionen	128	Dokumentation vid restaurering
11	Husgrunder	45	Stående och liggande stenar			129	Underhåll av naturstenskonstruktioner
14	Förklaring av konstruktionen	46	Hantverksinstruktioner	79	Trycklinjen		
15	Hantverksinstruktioner	46	Grundläggning	80	Vederlag och anfang		
15	Grund, bottenskift och murens linje	48	Murningstrategier	82	Geometri		
16	Murning och inpassning	49	Inpassningsprocedurer	84	Murstenen i valv		
17	Mursten och skiftgång	51	Packning av murkärna	84	Förband		
21	Erfarenheter från restaurering	53	Avslutning i överkant	84	Körning		
21	Restaurering och återskapande av enkelmurad gårdsgård • Mariagården i Stenungsund	53	Hörn och avslut	85	Valvställning		
24	Restaurering av enkelmurad husgrund • Äskhult kulturreservat	54	Erfarenheter från restaurering	88	Hantverksinstruktioner		
31	SKALMURAR	54	Restaurering av gårdsgård • Fågatan på Ömanäs kulturreservat	88	Valvstenen		
31	Gårdsgårdar	58	Restaurering av skalmur med kärna av jordpackning • Jordkällaren i Gudhem	88	Förband		
33	Skalmurar i byggnader	63	STÖDMURAR	88	Täta stötsidor		
34	Förklaring av konstruktionen	63	Terrasser	88	Parallella skift		
35	Grundläggning	63	Källare	89	mura båda halvorna samtidigt		
36	Murstenen	64	Förklaring av konstruktionen	89	Stenarnas riktning mot brännpunkten		
36	Murfat och bottenskift	64	Dränering	89	Påmurning		
38	Skiftgång	64	Dimensionering och utformning	90	Kila ovanpå		
38	Förband	65	Två olika typer	90	Träddar som sänkingsanordning		
40	Bindare och löpare	65	Stabilitet	93	Erfarenheter från restaurering		
42	Stenens sidor i muren	65	Att mura stödmur	93	Restaurering av ett valv • Jordkällaren i Gudhem		
42	Fogar	67	Erfarenheter från restaurering	104	Balk		
		67	Restaurering av stödmur • Karlunds kulturreservat	105	Förklaring av konstruktionen		
		72	Några exempel på bearbetning av sten	106	Varianter		
				109	Erfarenheter från restaurering		
				109	Restaurering av balkbro i Vagensta		
				119	Överkragning		

Nätverket Svenska kulturlandskap har udgivet en gratis stærkt inspirerende bog om at reparere stenvæg:

”Handbok i kallmurning” <http://hdl.handle.net/2077/40137>

Det ku være sjovt at prøve

Først lidt mere info

Lille Valby Enge ligger tæt på Frederiksborgvej og er fredede: <http://www.fredninger.dk/fredning/bolund/>
De er også EF-Habitatområde, EF-Fuglebeskyttelsesområde og nationalpark Skjoldungernes Land.
En mindre del udgør den bedste lokalitet for overdrevssvampe i Roskilde kommune. Se: http://bjornus.dk/?page_id=548
Floraen er heller ikke helt tosset - rummer bl meget a bulmeurt og rundfinnet radeløv.
Den høje halvø Bolund er meget iøjenfaldende og meget besøgt. Hele området er privatejet af 3 gårde i Lille Valby.
En privat kvægholders dyr græsser området.

Fra 2010 – ca 16 har frivillige fra bl a DN Roskilde og DNs naturplejenetværk plejet stenmuren. Under forberedelsen til <http://www.fredninger.dk/fredning/bolund/> havde jeg nemlig set at lange stræk var skjult af triviell vegetation. Elhegnet gik nedenfor muren, ca ½ m inde. Dermed blev intet græsset opad muren. Så vi ryddede ivrigt.

Og vi fik aftalt med Roskilde kommune at elhegnet skulle flyttes op ovenfor muren. En betingelse var at vi fjernede resterne af gammel rusten pigtråd. Det tog flere sæsoner.

Det nu nedlagte Roskilde Amt havde tidligere bekostet det nye hegn på betingelse af at det skulle stå nedenfor muren. Naturligvis for at beskytte det mod kreatur-hærværk. Vi syntes det var en klar fejl, for nu groede det jo bare helt til. Eller er det både-og? Er kreaturerne med til at rive sten ned? Måske. Men andre faktorer spiller også ind.

Vægten af jord ovenfor støttemuren presser nogle af de store sten udad, og presser mindre ud af deres plads. Konstruktionen er ikke helt solid overalt.

Trærødder skubber sten løs, og udsivende vand underminerer.

Mange sten var faldet før køerne fik fri adgang. Men har længe ligget begravet under nedskreden jord.

Men jo, ivrige køer vælter også noget ned. Måske er tjørnen nu blevet fjernet, for ikke at tiltrække køerne så meget. Billedet viser også at ihvertfald dele af stenmuren nærmest kun er en tynd skalmur udenpå jorden.

Nedfaldsjord og førneopbygning er der rigeligt af. Stenmuren ligger gemt inde under en tynd eller tyk skræl af planter, mos og jord.

Nogle steder er stenvuren næsten helt usynlig - Andre steder har Bodil og andre storme næsten skyllet jorden væk.

Og så er der de steder hvor vi har været og luge + grave. Som her tilhøjre og her nede

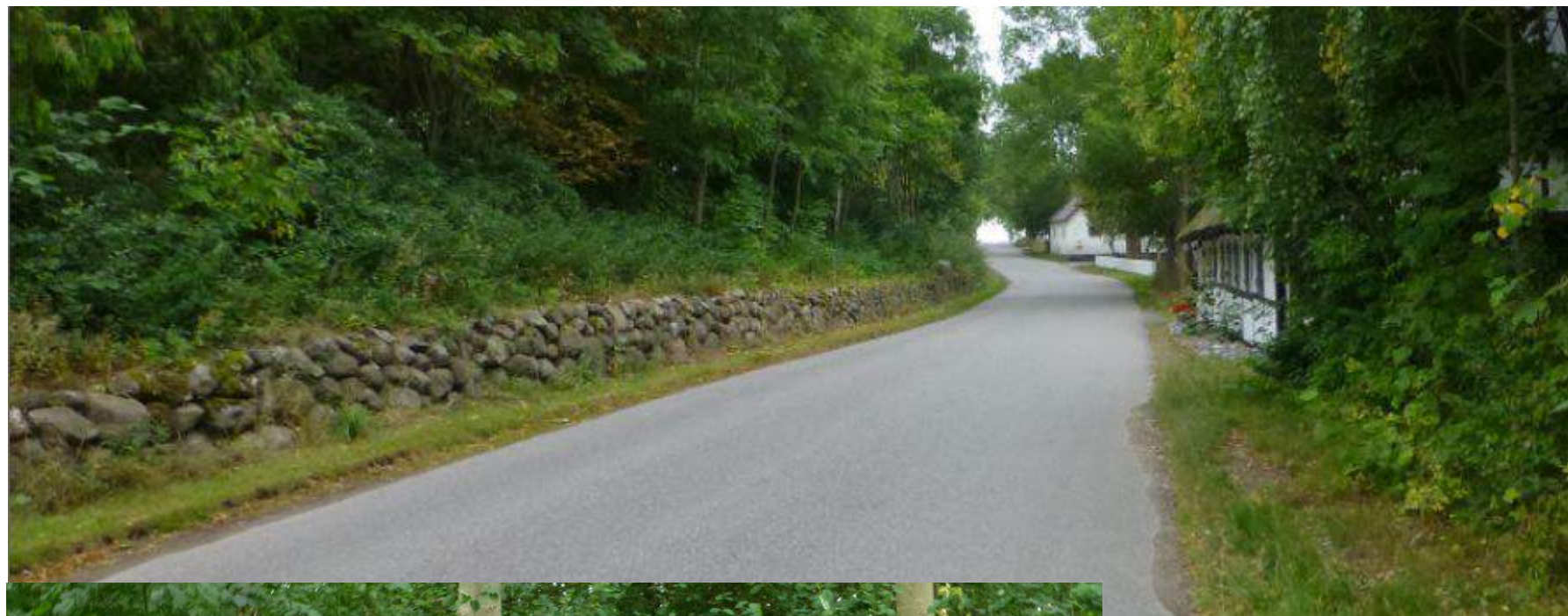

En del af motivationen: Rundfinnet radeløv er en fin og i regionen sjælden bregne.
Som man ser, risikerer den at blive overvokset af græs og mos.
Det tåler den ikke. Og dét vil vi ikke tåle.

Det hører med til historien at landsbyen Lille Valby, som ejer engene, er fuld af flotte stendiger. Og at en ældre beboer har fortalt os at hendes far byggede stenmuren. (Nok kun noget af den, tror jeg).

Nogle rækker syldsten på den gamle smedetoft ved landevejen ligger i græsset endnu - de var fritlagt forår 2015.

Det kan måske give basis for et udvidet projekt med at grave i lokalhistorie og kulturhistorie - i tilgift til pleje af naturen og pasning af kulturen.

Stenmuren er ikke registreret i "fund og fortidsminder", og den er ikke specielt gammel, men nyere kulturhistorie er også spændende. Og nemmere at få lov at arbejde med.

Det kunne også være interessant at lave en lille god folder.

Mange holder på rastepladsen, og en del går tur på engene ud til Bolund.

Området med fin overdrevsfunga trænger i øvrigt til bedre pleje. Det gror til. Mere græsning? Slåning? Brænding? men først og fremmest stenmurens tilstand. Hvad kan man gøre? Hvad vil vi gøre? Hvem vil give en hånd og ånd med dåd og råd?

Se flere præsentationer af stenmuren og stedet her:
http://bjornus.dk/?page_id=548

Det var *grundlaget* for et spændende projekt.

Nogle af de første sten, der i givet fald skal lægges, består i endnu en faglig vurdering af mulighederne; en fornyet afklaring af ejernes og myndighedernes indforståethed, og en ny finansieringskilde.

Når det er gjort, vil det næste skifte vel være at samle tropper, lægge fastere planer, søge flere midler og indhente formelle tilladelser.

Og derfra kan selve arbejdet med restaurering (i et eller andet omfang) måske tage fart.

Parallelt med forberedelserne kan ”vi” *i princippet* sagtens arbejde videre med det, der allerede er i gang: **Lugning og bortgravning af nedfaldsjord.** Forudsat den sure lodsejer har solgt eller er blevet sød. Eller hvis DN ikke har en direkte rolle.

Især gravningen er en rigtig udmærket vinterbeskæftigelse, når bare der ikke er snedække eller hård frost. Men det har altså ligget stille siden efteråret 2015 var det vist, hvor jeg holdt en spændende stormvejrs-plejedag.

Bjørns Naturtjeneste

v Bjørn Petersen

2982 6512 virosa3@gmail.com

Natur

- vejledning
- rådgivning
- pleje
- foredrag
- tekst og foto

Landskabshistorie

Svampe

Kæmpebjørneklo

<http://bjørnus.dk/>
virosa3@gmail.com
2982 6512